

संस्कृत-परम्परागत-विषयः

SANSKRIT TRADITIONAL SUBJECTS

प्रश्नपत्रम् – II प्रश्नपत्र – II

PAPER – II

सङ्केत : अधिष्ठित प्रश्नपत्रे पञ्चासत् (50) बहुविकल्पीयप्रश्नाः सन्ति । तेषु प्रतिप्रश्नसङ्ख्याद्वयम् । सर्वे प्रश्नाः उत्तरणीयाः ।

नोट : इस प्रश्नपत्र में पचास (50) बहुविकल्पीय प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न के दो (2) अंक हैं। सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Note : This paper contains fifty (50) multiple-choice questions, each question carrying two (2) marks. Attempt all of them.

1. सूर्यग्योन्नत गतिर्गतिः ।

सूर्य की उन्नत गति है।

The उन्नत गति of सूर्य is :

(A) पश्चिमः

(B) पूर्वः

(C) पश्चिमः

(D) पूर्वः

2. विंशोत्तमे दशकस्य वर्षाणि भवन्ति ।

विंशोत्तमे दशक में वर्ष होते हैं।

In the case of विंशोत्तमे दशक the number of years is :

(A) 36

(B) 100

(C) 108

(D) 120

3. गुरुः प्रत्यासितः ।

गुरु देखता है।

गुरु expects on :

(A) तृतीयं दशकञ्च स्वानम् ।

(B) चतुर्थदशकञ्च स्वानम् ।

(C) पंचमं दशकञ्च स्वानम् ।

(D) षष्ठं दशकञ्च स्वानम् ।

4. दिवसत्रिपलने सपलने भवतः

दिवन अरिन शरित्र का पलन सपलन हीतत है

The duration of day and night is equal in :

- (A) अयनदिने। (B) विषुवदिने।
(C) संक्रान्ति। (D) पूर्णिमायाम्।

5. अस्य कक्षस्य ग्रहेषु सर्वापरि वसति

ग्रहो ये इमको कक्षस्य सर्वापरि है

The कक्ष of this planet remains above all :

- (A) बुधस्य (B) बृहस्पतेः
(C) शुक्रेण (D) शनिदेवस्य

6. खडग्रहणं सम्भाव्यते।

खडग्रहणं भवति है

Lunar eclipse occurs in :

- (A) अश्लेषायां। (B) पूर्णिमायां।
(C) संक्रान्ति। (D) पूर्णिमायां इत्यत्र।

7. लघुलिखितस्य सन्धिनिधायकं सूत्रं भवति

लघुलिखितः इयं ये सन्धिनिधायकं सूत्रं है

In लघुलिखितः the rule prescribing सन्धि is :

- (A) बुद्धिरेभि (B) इको यणचि
(C) उणञ् सप्तः (D) अष्टागुणः

8. 'द्वित्रः' इति भवत्सुदहरणम्

'द्वित्रः' इत्यकार उदाहरणम् है

'द्वित्रः' is an example of :

- (A) कार्यधारायम् (B) बहुव्रीहेः
(C) द्वन्द्वम् (D) अव्ययीभावम्

9. 'अग्निमान् धूमत्' इत्यत्र पञ्चमोविधायकं सूत्रम् अस्ति

'अग्निमान् धूमत्' इमं यं पञ्चमोविधायकं सूत्रम् है

In 'अग्निमान् धूमत्' the rule prescribing पञ्चमो is :

- (A) विभाषा गुणेऽत्रिज्यम् (B) हेत्तौ
(C) ध्रुवणधारेऽपादानम् (D) पञ्चमो विभक्तौ

10. नव्यव्यास्ये प्रणतानि स्वोक्तियन्ते

नव्यव्यास्ये यं प्रणतानि यानि ज्ञानि हैं

In नव्यव्यास्ये the number of प्रणतानि is :

- (A) त्रिणि (B) सत्त्वानि
(C) षट् (D) अष्ट

11. व्यासदर्शने गुणः सन्ति

व्यासदर्शने यं गुणः होते हैं

In व्यासदर्शने the number of गुणः is :

- (A) त्रयः (B) अष्टौ
(C) षोडश (D) सत्सुर्विद्वन्तिः

12. व्यायदर्शन पदार्थः सन्ति

व्यायदर्शन में पदार्थ होते हैं

In व्यायदर्शन the number of पदार्थ s is :

- (A) षड् (B) सप्त
(C) अष्टौ (D) दश

13. व्यायदर्शनस्य सिद्धान्तोऽस्ति

व्यायदर्शन का सिद्धान्त है

This is a doctrine of the व्यायदर्शन :

- (A) प्रधानकारणवादः (B) अस्कार्यवादः
(C) परमाणुकारणवादः (D) ब्रह्मकारणवादः

14. शोषोपासूत्रस्य कर्ता अस्ति

शोषोपासूत्र का कर्ता है

The author of the शोषोपासूत्र is :

- (A) जैमिनिः (B) बह्मस्यस्यः
(C) गौतमः (D) कपिलः

15. शोषोपासूत्रस्य भाष्यकारोऽस्ति

शोषोपासूत्र का भाष्यकार है

The author of the commentary on शोषोपासूत्र is :

- (A) शङ्कराचार्यः (B) बह्मस्यस्यः
(C) रामानन्दार्यः (D) शबरवल्मीकि

16. योगसूत्रप्रकार्त धर्मलक्षणम् अस्ति

योगसूत्र के अनुसार धर्म का लक्षण है

The definition of धर्म according to योगसूत्र is :

- (A) धर्मलक्षणम्: (B) अहिंसा धर्मो धर्मः
(C) मोक्षलक्षणधर्मो धर्मः (D) द्वाक धर्मलक्षणम्

17. लीगार्हस्ति भस्करः कर्ता अस्ति

लीगार्हस्ति भस्कर कर्ता है

लीगार्हस्ति भस्कर is the author of :

- (A) योगसूत्राचार्यप्रकाशिका (B) अर्थसंग्रहस्त
(C) जैमिनीयन्यायशास्त्रायः (D) योगसूत्रपरिभाषायाः

18. संख्यदर्शने जगत्कारणं भवति

संख्यदर्शन में जगत्कारण होता है

According to the संख्या, the cause of जगत् is :

- (A) ब्रह्म (B) माया
(C) प्रकृतम् (D) ईश्वरः

19. संख्यसूत्रे गुणः भवन्ति

संख्यसूत्र के अनुसार गुण होते हैं

In the संख्या view the number of गुण s is :

- (A) त्रयः (B) षट्कारः
(C) पञ्च (D) दश

20. योगदर्शन ईश्वरकेऽरिह

योगदर्शन में ईश्वर है

ईश्वर in योगदर्शन is :

- (A) अकारकः (B) सुखसिद्धयेः
(C) प्रकृतेः परिग्रहः (D) ब्रह्मसम्बन्धः

21. योग दर्शनका प्रवर्तककेऽरिह

योगदर्शन का प्रवर्तक है

The propounder of योगदर्शन is :

- (A) कपिलः (B) भट्टरिहः
(C) जैमिनिः (D) व्यासः

22. ऋग्वेदे मण्डलानि सन्ति

ऋग्वेद में मण्डल होते हैं

The number of Mandalas in the ऋग्वेद is :

- (A) षड् (B) अष्ट
(C) दश (D) द्वादश

23. अर्थविकारो यत्ते इदमेकमेव प्रमाणम्

अर्थविकार यत्ते यह एक प्रमाण है

According to the Cārvākas, this is the only प्रमाण :

- (A) अनुमानम् (B) प्रत्यक्षम्
(C) उपमानम् (D) अर्थविकारः

24. भट्टमीमांसकान्ते प्रपञ्चानि सन्ति

भट्टमीमांसक एतत्तु प्रपञ्चानि सन्ति

According to भट्टमीमांसक the number of प्रपञ्चानि is :

- (A) एक (B) त्रयोविंशति
(C) अष्टाविंशति (D) षट्

25. अस्मिन् एते ब्रह्म केवलं निमित्तकारणं भवति

इयं एतत्तु ब्रह्म केवलं निमित्तकारणं भवति

According to this view, Brahman is only an instrumental cause :

- (A) अद्वैतवेदान्ते (B) साध्यवेदान्ते
(C) विशिष्टाद्वैतवेदान्ते (D) साक्षात्कारवेदान्ते

26. सूक्तनयजुर्वेदस्य शतस्य भवति

सूक्तनयजुर्वेदस्य शतस्य भवति

This is a शतस्य of सूक्तनयजुर्वेद :

- (A) तैत्तिरीय (B) सायणवेदान्ते
(C) शतस्य (D) शतस्य

27. सूक्तनयजुर्वेदस्य नामान्तरम् अस्ति

सूक्तनयजुर्वेदस्य नामान्तरम् अस्ति

The other name of सूक्तनयजुर्वेदस्य is :

- (A) कालवेदान्ते (B) शतस्यवेदान्ते
(C) वाजसनेयी वेदान्ते (D) वैश्वामेयी वेदान्ते

28. आध्यात्मिकसहितस्यः अध्यायः सन्ति

आध्यात्मिकसहितस्यः के अध्यायः होते हैं

The number of chapters in the आध्यात्मिकसहितस्यः is :

- (A) षोडश (B) त्रिंशत्
(C) पञ्चत्रिंशत् (D) सत्त्वंत्रिंशत्

29. द्वैतमतं जीवपरमात्मनोः सम्बन्धः भवति

द्वैतमतं जीव और परमात्मनोः का सम्बन्ध होता है

The relation between जीव and परमात्मनोः in द्वैतमतं is :

- (A) शेष-शेषिभावः (B) सेव्यसेवकभावः
(C) शरीर-शरीरिभावः (D) जन्मजन्कभावः

30. द्वैतमतं उपनिषदोः तात्पर्यपरिच्छेदः।

द्वैतमतं वेदान्तोः का तात्पर्यः होता है।

The intention of the Upanisads according to द्वैतमतं is :

- (A) अद्वितीये ब्रह्मणि (B) सप्रपञ्चे ब्रह्मणि
(C) शेषशरीरिभावः सर्वोत्पत्तेः (D) शेषशरीरिभावः ब्रह्मणि

31. द्वैतमतं प्रामाण्यस्य सन्ति

द्वैतमतं प्रामाण्यस्य होते हैं

In Dvaita view, the number of Pramāṇas is :

- (A) सत्त्वंत्रिंशत् (B) त्रिंशत्
(C) षड् (D) षट्

32. दस्युभगो श्रेष्ठभगस्य अधिकारी पुत्रो भवति

दस्युभगो यो श्रेष्ठभगो का अधिकारी पुत्र होता है

In दस्युभगो, the son who is eligible for the most valuable part is :

(A) कनिष्ठः (B) दसकः

(C) मध्यमः (D) ज्योष्ठः

33. धर्मशास्त्रानुसृतम् अशौचं विनियतते ।

धर्मशास्त्र के अनुसार अशौच नहीं लागता ।

According to धर्मशास्त्र, the अशौचं discontinues :

(A) पुरुषाश्रयन्तरे (B) पञ्चपुरुषाश्रयन्तरे

(C) सप्तपुरुषाश्रयन्तरे (D) दशपुरुषाश्रयन्तरे

34. विवाहप्रकाराः सन्ति ।

विवाह के भेद होते हैं ।

The kinds of marriages are .

(A) पञ्च (B) सप्त

(C) षट् (D) अष्टौ

35. पितृसंहाराः कर्ता अस्ति ।

पितृसंहारा का कर्ता है ।

The author of पितृसंहारा is :

(A) प्रतापशुद्धदेवः (B) विजयनेदिवरः

(C) जौगुत्तवहानः (D) पितृसिंहः

36. विश्वनाथपते काव्यलक्षणम् अरित

विश्वनाथ के मत में काव्यलक्षण होता है

The definition of काव्य according to विश्वनाथ is :

- (A) स्यादीयार्थप्रतिपादकः शब्दः
- (B) वाक्यं रम्यत्वकम्
- (C) शब्दार्थौ सहितौ
- (D) तददीर्घी शब्दार्थौ समुच्चयवत्कृतौ पुनः क्लृप्तौ

37. 'काव्यस्याहम्य स्वनिः' इति मतम् अरित

'काव्यस्याहम्य स्वनिः' यह मत होता है

'काव्यस्याहम्य स्वनिः' is the view of :

- (A) भरतहम्य
- (B) दामोदरः
- (C) आनन्दवर्धनरम्य
- (D) बहानरम्य

38. इयं लक्षणं सव्यक्तानुसृत्य योजम् अरित

यह लक्षण सव्यक्तानुसृत्य का योज होता है

This type of लक्षण is the root of सव्यक्तानुसृत्य :

- (A) सव्य
- (B) प्रयोजनवती
- (C) सव्यवयवता
- (D) सव्येय

39. अभिनवगुप्तस्य सपवादः कथ्यते

अभिनवगुप्त का सपवाद कहलाता है

The सपवाद of अभिनवगुप्त is known as :

- (A) उत्पत्तिवादः (B) अनुसृष्टिवादः
(C) व्यक्तिवादः (D) भुक्तिवादः

40. महाभूतानां संख्या अस्ति।

महाभूतानों की संख्या है।

The number of महाभूतानां s is :

- (A) अष्टौ (B) दश
(C) अष्टदश (D) षड्विंशतिः

41. भगवतः श्रीविक्रमोः अवताराः बभूवुः।

भगवान् विष्णु के अवतार होते हैं।

The number of Visnu's incarnations is :

- (A) दश (B) षडदश
(C) अष्टौ (D) अष्टविंशतिः

42. 'कार्यमेवोपकारते' सूक्तिरस्य पितृति

'कार्यमेवोपकारते' यह उक्ति पितृति है

'कार्यमेवोपकारते' - This statement is found in :

- (A) श्रेयसद्भागवते (B) विष्णुपुराणे
(C) श्रेयसद्भागवतगीतायाम् (D) वायुपुराणे

43. शकुन्तलीपाशुपतं पितृताम्र

शकुन्तलीपाशुपत इयं यैः पितृताम्र है

The शकुन्तलीपाशुपत is found in :

- (A) श्रीमद्भागवते
- (B) महाभारते
- (C) देवीभागवते
- (D) अग्निपुराणे

44. षडः भवन्ति

षडः होने हैं

The number of षडः s is :

- (A) षडः
- (B) त्रयः
- (C) एकः
- (D) द्वौ

45. अगमनुरागेषु सुक्तिः स्वरूपम् अस्ति

अगमनुरागेषु सुक्तिः का स्वरूप होता है

The nature of सुक्ति according to Āgamas is :

- (A) तु. स्वप्नस्य अत्यन्तिकान्तिसुक्तिः
- (B) स्वरूपे अवरक्षणम्
- (C) प्रपत्तिः
- (D) सर्वतन्त्रव्यवहारात्

46. तन्त्रप्रकरण का कर्ता अरिस

तन्त्रप्रकरण का कर्ता होता है

The author तन्त्रप्रकरण is :

- (A) अभिनवगुप्तः
- (B) गीतरः
- (C) ब्रह्मसूत्रः
- (D) वाचः

47. अद्वैतवेदान्त के वर्तिकाकारः अरिस

अद्वैतवेदान्त के वर्तिकाकार हैं

In अद्वैतवेदान्त, the वर्तिकाकार is :

- (A) सुप्रबन्धकार्यः
- (B) पद्मसदकार्यः
- (C) प्रकाशसत्यवर्तिः
- (D) सधुसूत्रकारवर्ती

48. 'ब्रह्मणे जिज्ञासा' इत्यत्र ब्रह्मण इति

'ब्रह्मणे जिज्ञासा' इति 'ब्रह्मणः' इति है

'ब्रह्मणे जिज्ञासा' - here the 'ब्रह्मणः' is :

- (A) कर्तारि च्छे
- (B) शेषे च्छे
- (C) अन्तरे च्छे
- (D) कार्यणि च्छे

49. षड्भक्तिकाव्यः कर्ता अस्ति।

षड्भक्तिका का कर्ता है।

The author of षड्भक्तिका is :

(A) षड्भक्तः

(B) श्रीकृष्णः

(C) विश्वामित्रः

(D) सुमेधनः

50. भारतीप्रस्थानस्य प्रथमोपदेष्टा अस्ति।

भारतीप्रस्थान का प्रथमोपदेष्टा होता है।

The founder of भारतीप्रस्थान is :

(A) श्रीधरः

(B) षड्भक्तधर्म्यः

(C) वाचस्पतिः

(D) मदानन्दः

- o O o -